

Merre tart a „varsói gyors”?

(avagy hogyan alakul a nemzeti radikális-populista nagykoalíció gazdaságpolitikája)

Wisniewski Anna

A szeptemberi választások óta kisebbségben kormányzó Jog és Igazságosság (PiS) két populista pártra támaszkodva hozott létre parlamenti többséget Lengyelországban. Az évek óta hiába várt kormányzati többség alappilléreit a nemzeti radikális Jog és Igazságosság (PiS), az EU-ellenes és ultrabalos Önvédelem, illetve az ultraklerikális, nacionalista Lengyel Családok Ligája alkotja. Az évek óta hön őhajtott „belpolitikai stabilizáció” ára nem kevesebb, mint a populista és szélsőséges pártok bevonása a kormányzásba. Az egymástól igen távol eső ideológiát képviselő pártok koalíciójának fennmaradása éppen emiatt a sokszínűség miatt kérdéses. Az új felállásban az EU-ellenes retorikát alkalmazó populista Andrzej Lepper miniszterelnök-helyettesé és agrárminiszterre avanszált, a másik partnerpárt vezetője, a nacionalista Roman Giertych oktatási miniszter lett.

A radikális elképzeléseiken kívül sokban nem hasonló három formáció összefogása egyenes következménye a szeptemberi parlamenti választás után kialakult belpolitikai helyzetnek. A választásokon győztes Jog és Igazságosság (PiS) a korábban biztos partnernek tűnő konzervatív-liberális Polgári Platformmal „összerúgta a patkót”, és egyedül indult neki a kormányzásnak. A kisebbségi kormányzás azonban gyakorlatilag hosszú hónapokra megbénította a parlamenti munkát, és a PiS-t arra ösztönözte, hogy valamilyen módon stabilizálja a helyzetet. A PiS hatalmának megőrzése érdekében először informális „stabilizációs paktumot” hozott létre a szélsőséges formációkkal. Ez azonban továbbra is kevésnek bizonyult a működőképes törvényhozás biztosításához. Megkezdődtek tehát a formális koalíciós tárgyalások, amelyek következményeként a PiS öt miniszteri tárcát engedett

át újdonsült partnereinek. A megüresedett miniszteri tárcákat láthatóan nem szakmai rátermettség alapján osztogatták Varsóban. Így lett a nacionalista ifjúsági szervezet, az Összlengyel Ifjúság húszas éveiben járó vezetője tengerügyi miniszter, illetve a Szolidaritás mozgalom aktivistája, Anna Fotyga külügyminiszter. Az oktatási tárca Roman Giertych-re osztása egyenesen diáktüntetés váltott ki Varsóban. Ennek ellenére az ókonzervatív, ultraklerikális nevelési irányzatot képviselő pártvezér első intézkedésként rögtön bevezette az erkölcsi cenzúrát az iskolák levelező rendszerében. Azt pedig már kár is kommentálni, vajon mi vár a mezőgazdaságra egy olyan rezsimben, ahol a búzaborogató Andrzej Lepper az agrárminiszter.

A gazdaságpolitikában mindemellett van esély arra, hogy fennmarad az eddig képviselt irányzat. Andrzej Lepper a koalíciós szerződés aláírásakor legalábbis erre tett ígéretet, s erre figyelmeztette őt a liberálisoktól átigazolt pénzügyminiszter, Zyta Gilowska is. A gazdaságpolitikai folytonosság ugyanis ma életbevágó Varsónak. Egyrészt a stabil befektetői környezet biztosítása, másrészt az eurócsatlakozási feltételek teljesítése végett is. Erre eddig éppen a pénzügyminiszter volt a biztosíték, aki a Marcinkiewicz-kormány egyik leghitelesebb alakja, és akire nem kisebb feladat, mint az államháztartás sürgős rendbetétele vár. Varsó egyre közelebb érezheti magát az európai valutához, és úgy tűnik, a feltételek többségét képes hosszú távon is teljesíteni. Az infláció már évek óta a referenciaérték alatt marad. A legfrissebb konvergenciaprogram szerint a 2005-ben 2,2 százalékos éves inflációs ráta 2006-ban 1,5, 2007-ben 2,2, 2008-ban 2,5 százalékos lehet. A jegybanki kamatláb is a referencia-

szint alatt marad, az elmúlt évi kamatcsökkentés óta 4,5 százalék. Varsó egyelőre alatta marad az államadósság esetében felső plafonként rögzített 60 százalékos GDP-arányos szintnek, de az adósságállomány éves növekedési ütemét a gazdasági elemzők aggasztónak tartják. A nyugdíjpénztári korrekcióval korrigált adatok az államadósság esetében a 2004-es 41,9 százalékos, majd a 2005-ös 42,5 százalékos GDP-arányos szint után 2008-ra legfeljebb 45,4 százalékra emelkedhetnek.

A lengyel konvergenciaprogram meglehetősen optimizmussal számol a Lengyelország esetében is kritikus területnek számító államháztartási hiány alakulásával kapcsolatban. A 2004-ben még 3,9 százalékos GDP-arányos deficit folyamatos mérséklődését várják, ami – a nyugdíjpénztári korrekció figyelembevételével – 2005-ben 2,5, 2006-ban 2,6, 2007-ben pedig 2,2 százalékos lehet. Az Európai Bizottság ennél magasabb értékekre számít – 2,5, 3,6 és 3,4 százalékra –, amit több tényezővel magyaráz. Az államháztartási hiány csökkentésének Varsó által kalkulált üteme nem tartható, mivel a 2005-ös hiánycsökkentés háttérében egyszeri hatások – az adóbevételek vártnál nagyobb mértéke, illetve a kiadások tervezettnél alacsonyabb alakulása – állnak. Az elkövetkező évek költségvetését emellett nagymértékben befolyásolja majd a politikai bizonytalanság az országban, ami elemzők szerint nem tesz lehetővé olyan átfogó reformokat (az állami adminisztráció csökkentését, az egészségügy reformját stb.), amelyek a költségvetés egyensúlyának hosszú távú fenntartását biztosítanák, másrészt a politika már most tett olyan felelőtlen ígéreteket (például külön nyugdíj biztosítását a bányászoknak), amelyek negatív hatással lehetnek a költségvetésre.

A lengyel eurócsatlakozási törekvésekre – amelynek céldátumát Varsó eddig nem volt hajlandó megjelölni – kedvező hatással lehet a gazdaság dinamikus növekedése. A bruttó hazai termék bővülésének üteme 2006 első és második negyedében egyaránt 5,4 százalékos volt. S bár Lepper még korábban jelezte, hogy szociális célokra megduplázná a költségvetés kiadásait, erről a szándékaról hamar lebeszéltek a koalíció megkötésekor. Közös pontnak jobb híján megmaradt a lengyel jegybank, amelynek „megregulázásáról” még beszélnek az új koalíciós partnerek. Visszalépés várható a privatizáció ütemében, ahol a kincstárügyi miniszter már most bejelentette, hogy a korábban 5,5

milliárd zlotyra becsült bevételek legfeljebb hárommilliárdra rúgnak majd ebben az évben. Ezenkívül az is kérdéses, vajon lesz-e következménye Lepper és Giertych (a PiS által nem támogatott) kezdeményezésének a csatlakozási szerződés újratárgyalására. Éppen ezen abszurd ötlet felmerülése készítette Stefan Meller külügyminisztert a lemondásra, aki az új koalícióban már nem látta biztosítottnak azt, hogy nem éppen euroszeptikus külpolitikai irányba halad Varsó.

A paternalista államképet felvázoló PiS már többször kapott figyelmeztetést a nemzetközi porondon. Példa erre az Európai Központi Bank megrovása a jegybankelnök személye ellen intézett támadások után, illetve a Vatikán figyelmeztetése a Radio Maryja nacionalista rádió – kormánytagok közreműködésével is készülő – műsorai miatt. A pár hónapos „kézivezérés” pedig már az országon belül is veszíti el támogatottságát. A konzervatív-liberális Polgári Platform ma valamennyi közvéleménykutatás szerint megnyerné a választást. A párt ezért már egy ősszel megtartandó előrehozott választást szeretne. Ha a hatalomhoz mindenáron ragaszkodó Kaczynski fivérek mégis engednék felbomlani a most létrehozott „stabilizációt”, és megtartanák idén az előrehozott választásokat, akkor az esélyes PO győzelme megint csak felvetné a többségi kormányzás kérdését. A jelenlegi lengyel parlamenti palettán ugyanis a koalíciós partner szerepére a kommunista utódpart, az SLD lenne alkalmas. Így ismét egy nehezen összetartható – bár a jelenleginél biztosan szalonképebb – koalíció jöhetne létre.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról